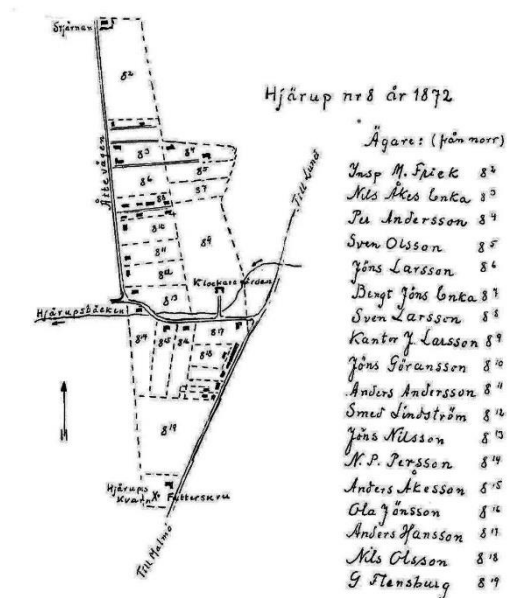

Nr 8:19 Fatters Krog och Hjerups väderkvarn

Längst ner i Klockaregårdens område finns Fatters Krog och Hjerups väderkvarn.

När vi kör mot Åkarp, och det inte finns så mycket grönska, så skimtar Fatters Kro i den

första kurvan. Det var en av de vägkrogar som fanns mellan Malmö och Lund. De andra var Gamla Sege Krog i Malmö, Kalinan i Arlöv, Hvilan i Åkarp, och Stora Uppåkra krog.

Hur länge Fatters krog funnits är inte helt klarlagt. Erik Kullenberg skriver på ett sätt som tyder på att krogen byggdes år 1804. I en bouppteckning efter Anders Olsson, som dog år 1780, anges att hans dotter Karna var gift med krogmannen Pehr Persson på Fatters Krog. Båda uppgifterna kan vara riktiga eftersom den

antika bilden till vänster på krogen visar att den funnits på annan plats tidigare och därefter flyttats till den nuvarande platsen

När Pehr Persson dör år 1800 fortsätter Karna och en svärson till henne att driva krogen till år 1830.

Det är en lucka i ägarskapet till år 1832 då Jaques Josef Le Grand köper krogen. När Jaques kom från Frankrike till Flyinge med familjen år 1814 hade han med sig en liten fårhjord som han skötte. Men nu hade han blivit värdshusvärd på Fatters Krog.

På alla krogarna fanns servering av mat och dryck. Där fanns också plats för hästarna att få vila. På några krogar fanns också möjligheten att övernatta men den möjligheten fanns inte på Fatters Krog.

Martin Andersson, journalist på Sydsvenskan, har skrivit om de skånska vägkrogarna och skrivt bland annat att krogarna var mycket lönsamma. Det åts men att ingenstans flödade brännvinet så mycket som på de gamla vägkrogarna. Detta med flödande brännvin var säkert också en bidragande orsak till att många studenter på den tiden ansåg att det var nödvändigt att övernatta två eller tre gånger i varje riktning vid resor mellan Malmö och Lund.

Medan Jaques var värdshusvärd inträffade en händelse som Janne Damm beskriver i boken "Studentminnen" skriven år 1893. Den återberättas här som ett exempel vilka uttryck festande kunde ta sig.

Det var dags för ett antal prästkandidater att prästvigas. De hade beslutat att dagarna före den viktiga händelsen skulle de ta farväl till det världsliga livet genom att ta in på Fatters Krog och roa sig, för att efter prästvigningen ägna sig åt det andliga kallet. De slog upp ett tält intill krogen.

Festandet inleddes och det bar sig inte bättre än att kandidaterna råkade se för djupt i glaset. De kom då på, det för det kommande yrket tämligen galna idén, att med två ekipage visa upp ett karnevalståg inne i Lund. De lånade en arbetsvagn som drogs av två hästar. I vagnen tog tre eller fyra av de mer än halvfulla prästämnen plats och de var halvt maskerade. I spetsen red på en vit hästkrake den fullaste av dem. Han hängde än på den ena sidan och än på den andra sidan av hästryggen, men konstigt nog föll han inte av. Med jämna mellanrum skälade han av alla krafter,

"Är jag född så vill jag leva och må väl på bästa vis,

Liksom Adam och Eva i sitt paradiset."

De andra instämde i skrålet med oklara strupar.

I Lund väckte upptåget uppmärksamhet men

ingen uttryckte förargelse. De unga männen var omtyckta av både kamrater och lärare. Man visste att nu skulle ett nytt liv börja för dem och därför ansåg man att det var naturligt att de roade sig sina sista timmar av studentlivet.

Prästkandidaterna hade dagen före prästvigningen bjudit in vänner till ett avskedsglas. Det skulle drickas glögg som brändes av med cognac. En av kandidaterna ville släcka elden för att glöggen inte skulle bli för svag. Han hukade sig och blåste på lågan och när pusten tog slut kom lågan i retur och brände av hans ögonfransar, delar av håret och gav honom brännskador i ansiktet. Med dessa skador blev han prästvigd nästa dag.

Minst lika illa var det med en av kamraterna, som under den högtidliga invigningsakten i domkyrkan, var så sjuk att han måste sittande mottaga biskopens välsignelse. Biskopen och de andra funktionärerna anade inte att hela sjukdomen var ett rejält bakrus.

Slut på den historien.

Fortsättning följer och den inleds med att krogen säljs till en hjärupsbo och hur en kvarn blir till.

Le Grand kom till Sverige som fåraherde och nu hade han också provat på att vara krogvärd. Han

hade också ett annat intresse och det var att bygga fioler. Fiolerna på bilden har han bygget. Kanske är det detta han vill ägna sig åt när han

och hustrun Anna Marie år 1845 säljer krogen, med tillhörande jordrättigheter, till häradsdomaren Ola Jönsson som ägde Hjärup Nr 4 Hjärupslund.

Gårdsägarna i Hjärup hade diskuterat att det skulle vara bra att ha en väderkvarn i byn. Olof Olsson, som ägde Hjärup nr 10, åtog sig uppdraget att bygga en väderkvarn. Den lämpligaste platsen ansågs vara vid Fatters Krog.

Snart påbörjade Jöns byggandet av stenfoten som var grunden för kvarnen. Bilden t.v. När stenfoten var klar uppstod olägenheten att myndigheten

förbjöd byggandet av kvarnen, eftersom den skulle komma för nära landsvägen. I ett par år processar Jöns med myndigheterna om ärendet.

Beslut kommer år 1848 om att landsvägen skall flyttas, se bild. Så sker och

kvarnen kan byggas.

Jöns blir ägare till krogen år 1850 och ungefär samtidigt blir kvarnen klar. Jöns bor kvar på

Hjärup nr 10 men flyttar och bor på krogen åren 1875–1876. När krogverksamheten avslutades är inte bekant men när Jöns

bor där hade inge krogverksamhet pågått på många år.

År 1876 köps området av makarna Per och Ingrid Andersson som fick sitt sjätte barn år 1874. Per hade arbetat vid järnvägen när han fick arbete på Kronetorps mölla, där hans bror var förman. Erfarenheterna från det tillfället var så goda att han själv ville bli mjölnare.

Köpet innebar ett stort ekonomiskt åtagande för Per och Ingrid och sannolikt amorterade de på skulden under en stor del av sina liv.

Gården de tog över var ett koställe dvs det fanns ko, häst och höns samt mark de kunde odla för självhushåll. Någon enstaka gris var också vanligt men här fanns ofta flera grisar. Anledningen till det var att om bonden som skulle få säden mald, hade ont om kontanter, så kunde betalningen bli en gris, som sedan föddes upp på överskott av säd och såldes sedan som slaktsvin.

Den som ville roa sig på den tiden fick själv hitta på saker att göra. Något de djärva tog sig för var att, med förhoppningsvis mjölnarens goda minne, klättra högst upp på den lodräta kvarnvingen eller gå längst ut på en vågrät vinge. På bilden av kvarnen syns många personer och det ger en uppfattning om att kvarnen var hög.

Industrialismen tog fart och det kom också att innebära att det kunde malas säd på effektivare sätt än vad en väderkvarn kunde. För Hjerups Kvarn innebar ökad konkurreras att det blev svårt att försörja sig på enbart det kvarnen gav. Det beslutades att de skulle komplettera med att baka och sälja bröd. De två yngsta dottrarna deltog i arbetet. De bakade grovt, fint och halvfint bröd. Senare också rågranska och kavring inlagt i vaxat papper på vilket det fanns en bild av kvarnen. Bageriets ugn värmdes upp

genom att det eldades med ved inne i den. När veden brunnit slut och gett ugnen önskad värme, sopades askan ut och de jästa degarna placerades i ugnen.

Per och Ingrid avlider på 1920-talet men kvarn- och bageriverksamheten fortsätter. En av döttrarna är Hedvig (1885–1975) och hon kör också ut bröden i en hästdragen och täckt vagn. Senare köps en bil och det anställs en chaufför som utkörare.

Verksamheten i kvarnen blev mer och mer sporadisk och på 1930-talet avslutades den helt och kvarnen revs.

Hedvig hade gift sig med Gotthard (1885–1972) Lundkvist och om han inte var bagare från början så lärde han sig yrket.

I omvärlden startades nya typer av bagerier och det blev svårt för Hedvig och Gotthard att konkurrera. Verksamheten fortsatte till några år efter 1945 innan den avslutades.

En brorson till Hedvig sålde kalk i tunnor och behövde någon som tillverkade tunnorna. Gotthard lärde sig då tunnbinderiyrket och började tillverka och sälja trä tunnor till olika verksamheter.

Bilden är på huset där bageri och tunnbinderi bedrevs.

Bredvid detta hus och bakom äppelträdet skymtar en annan byggnad. En gång fanns i ena halvan ett garage och i andra halvan en lägenhet och en snickeriverkstad. I lägenheten bodde Anton. Hans armar var

gravt vanställda. Detta till trots arbetade han dagligen i snickeriet och tillverkade bruksföremål av god kvalitet.

Hedvig och Gotthard hade tagit emot ett krigsbarn från Finland och han hette Jaako (1936–1987). Han var en påhittig ung man och arrangerade bland annat ”Spöktåg” på andra våningen i detta hus. Saker som skulle ”spöka” var utställda och Jaako lotsade besökarna förbi dessa. Han tog en entréavgift av de som ville komma in.

Men säg den glädje som varar för evigt. När hans föräldrar fick vetskap om detta blev han förbjuden att fortsätta med det. Dessutom skulle han betala tillbaka entréavgifterna han fått.

Hur ägarförhållanden var efter Pers och Ingrids död är oklart men när Leif Stern köpte fastigheten år 1968 var det Gotthard Lundkvist som var säljaren.

Leif Stern blev på ett påtagligt sätt varse att det funnits ett tunnbinderi på platsen, eftersom det gamla bageriet var fyllt med virke för tunnor och även tunnor i olika tillverkningsstadier. Av finsnickeriet fanns däremot inga spår.

Renoveringsbehovet av fastigheterna var stort och påbörjades. Ett stort projekt var orsakat av att bjälkarna i taket satt besvärande lågt. Därför grävdes hela huset ut för att sänka golvnivån.

År 1994 köptes huset av Arne Lundqvist och Merianne Hedberg. Torbjörn Hedberg köpte huset år 2005.

Det är ju ett gammalt hus och kräver en del

underhåll och sådant görs kontinuerligt och med målsättningen att huset skall behålla sin ursprungliga karaktär.

Intill krogen, på en avstyckad tomt, uppfördes år 1999/2000 ett nytt hus där familjen Anna och Rikard Dahrné är bosatta.

Referenser

- Mats Pettersson, lokallhistorisk skribent
- Signe Lundén, barnbarn till Per och Ingrid Andersson
- Leif Stern, tidigare ägare till krogen
- Torbjörn Hedberg nuvarande ägare till krogen
- Rikard Dahrné som är bosatt på området
- Erik Kullenbergs skrift ”Flyttedags – Bondgård och Byskola i Hjärup”
- Bertil Persson och Jan-Erik Manshed som vuxit upp i Hjärup
- Janne Damm, författare
- Bilder: Torbjörn Hedberg, Mats Persson, Erik Kullenberg, Lars Fridh